

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет корекційної та спеціальної педагогіки і психології
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

Дипломна робота

магістра

з теми: **«ОСОБЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ
ПОРУШЕННЯМИ ДО ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ»**

Виконала: студентка групи SoO1-M21z
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Баланецька Анастасія Василівна

Науковий керівник:
доктор педагогічних наук,
професор кафедри спеціальної та
інклюзивної освіти
Кух Аркадій Миколайович

Рецензент
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри комп'ютерних наук
Мястковська Марина Олександрівна

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ОСВІТНЯ БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ ДЛЯ ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ.....	6
1.1. Поняття освітньої безбар'єрності для людей з особливими освітніми потребами.....	6
1.2. Зарубіжний досвід досягнення інформаційної і цифрової безбар'єрності у корекційно-розвитковій роботі з дітьми з ІІ.....	17
1.3. Сучасні тенденції в розвитку інформаційно-цифрової безбар'єрності для дітей з інтелектуальними порушеннями.....	27
РОЗДІЛ II. КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВА РОБОТА З ДІТЬМИ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ІКТ.....	33
2.1. Особливості залучення дітей з інтелектуальними порушеннями до використання інформаційно-цифрових ресурсів.....	33
2.2. Особливості роботи з дітьми з ІІ дошкільного віку.....	46
2.3. Особливості роботи з дітьми шкільного віку.....	50
РОЗДІЛ III. ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ІКТ В КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВІЙ РОБОТІ З ДІТЬМИ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ.....	53
3.1. Характерні прийоми корекційно-розвиткової роботи з дітьми з ІІ при використанні ІКТ.....	53
3.2. Результати педагогічного експерименту із залучення дітей з ІІ до використання інформаційних ресурсів на основі LearningApps.....	56
ВИСНОВКИ.....	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	63
Додаток А. Деякі вправи для використання в роботі з дітьми з інтелектуальними порушеннями.....	70

ВСТУП

У сучасних умовах розвитку українського суспільства актуалізуються гуманістичні тенденції у ставленні до соціальних груп населення, що найбільше відчують прояви соціальної ізоляції, обмеженості спілкування, проблеми в адаптації до умов соціуму. Повноцінне життя людини можливе лише за умови, коли вона не відчуває ніяких обмежень у виконанні життєвих функцій. Проте, якщо такі обмеження з певних причин виникають, в цивілізованому суспільстві це означає, що спільними зусиллями цієї людини і оточення вони мають бути усунені. Саме тому головною метою і результатом педагогічної допомоги дітям, що мають порушення інтелектуального розвитку є максимально можливе залучення їх до всіх сфер соціального життя, наближення до такого стану здійснення соціальних функцій, яке притаманне здоровим людям.

Аспекти психолого-педагогічної допомоги людям з обмеженими функціональними можливостями широко розглядались у філософській, соціологічній, психолого-педагогічній та соціально-педагогічній літературі. Зокрема, проблеми адаптації та інтеграції в громаду людей з обмеженими можливостями досліджено в працях О. Безпалько, М. Гавриш, А. Капської, Н. Мирошніченко, Г. Першко; достатньо вичерпно описана ця проблема іноземними авторами: Д. Голдбергом, Е. Даніелс, Р. Картером, Ф. Крид, Р. Мейо.

Попри деталізацію змісту, методів і форм надання психолого-педагогічної допомоги дітям з порушеннями інтелектуального розвитку (ПІ) актуальною залишається проблема їхнього рівного доступу до освітніх, інформаційних та цифрових ресурсів. Тому вибір теми дослідження «Особливості залучення дітей з інтелектуальними порушеннями до інформаційних ресурсів» вважаємо актуальним і своєчасним.

Метою нашого дослідження є розгляд прийомів корекційно-розвиткової роботи з дітьми з ПІ при використанні засобів інформаційно-комунікаційних технологій, які можуть бути використані на заняттях в спеціальних дошкільних закладах та закладах початкової освіти.

Об'єктом дослідження є освітній процес дітей з інтелектуальними порушеннями із використанням інформаційних технологій та ресурсів.

Предметом дослідження є засоби, способи, прийоми і методи залучення до корекційно-розвиткової роботи з учнями інформаційно-цифрових ресурсів і засобів.

Завданнями дослідження є

1. вивчити досвід залучення дітей з інтелектуальними порушеннями до використання інформаційно-цифрових ресурсів.
2. дослідити можливості використання мобільних застосунків у розвитку освітньої безбар'єрності, зокрема подолання інформаційних та цифрових бар'єрів.
3. виявити, зв'язок складності уражень інтелектуального розвитку і стратегії залучення ІКТ в освітній процес.
4. здійснити пошук методичних підходів до постановки занять з використанням сервісу LearningApps.
5. визначити умови ефективного застосування засобів ІКТ для проведення занять з дітьми з інтелектуальними порушеннями.

Основна ідея дослідження полягає в тому, залучення дітей з інтелектуальними порушеннями до інформаційних ресурсів сприятиме ефективності корекційно-розвиткової роботи

Гіпотеза дослідження: залучення дітей з інтелектуальними порушеннями до використання засобів ІКТ сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу, а отже сприяє успішності навчання учнів.

Наукова новизна дослідження полягає у поєднанні концепцій безбар'єрності в освіті та формування інформаційної та цифрової безбар'єрності з використанням інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій в інклюзивній освіті, зокрема, у корекційно-розвитковій роботі з дітьми з інтелектуальними порушеннями.

Теоретична значущість дослідження полягає у виробленні низки методичних рекомендацій для залучення дітей з інтелектуальними порушеннями до використання інформаційних освітніх ресурсів та сервісів

Практична цінність роботи полягає в рекомендаціях до використання засобів ІКТ, соціальних мереж, мобільних додатків та сервісу LearningApps у корекційній роботі з дітьми з інтелектуальними порушеннями.

Апробація результатів дослідження відбувалася в ході педагогічних практик, на наукових конференціях студентів та магістрантів 2021-2022 н.р.

Структура роботи. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Містить 11 рисунки, 2 таблиці, 4 діаграми.

ВИСНОВКИ

В ході дослідження були розв'язані поставлені завдання:

1. Вивчено досвід залучення дітей з інтелектуальними порушеннями до використання інформаційно-цифрових ресурсів. Виявлено, що організація освітнього процесу за допомогою платформ Microsoft, Google, Facebook, Youtube спрямовані на включення в освітнє й суспільне середовище усіх школярів, включаючи учнів з обмеженими можливостями.

2. Досліджено можливості використання мобільних застосунків у розвитку освітньої безбар'єрності, зокрима подолання інформаційних та цифрових бар'єрів. Застосування месенджерів (Viber, Facebook), соціальних мереж та електронної пошти сприяє створенню конструктивного діалогу, для того, щоб школярі з особливими освітніми потребами могли ділитися інформацією й ефективно працювати в колективі.

3. Виявлено, що ступінь складності уражень інтелектуального розвитку впливає на стратегію залучення ІКТ в освітній процес. При цьому залучення дітей до ІКТ вимагає спеціальних вправ і залучення батьків та супроводжуючих осіб.

4. Здійснено пошук методичних підходів до постановки занять з використанням сервісу LearningApps. Вибір на користь цього сервісу здійснено через велику кількість ігрових шаблонів. Вдалим для реалізації в освітньому процесі виявився синергетичний підхід, що реалізується органічним поєднанням ігрового навчання та спеціальних вправ з розвитку інтелектуальних можливостей учнів.

5. Визначено умови ефективного застосування засобів ІКТ для проведення занять з дітьми з ПП. Ними виявилися скоординована робота педагога, асистента, батьків (супроводжуючих осіб) і учнів при посередництві цифрових інформаційних середовищ. Однак їх ефективність забезпечується технічною оснащеністю і доступністю засобів ІКТ, планшетів, смартфонів, що не завжди є можливим.

В ході дослідження створено 10 занять з використанням сервісу LearningApps, де реалізовано 26 різноманітних вправ і завдань з розвитку інтелекту дітей з ПП.

Перевірено ефективність занять з використанням сервісу LearningApps. В ході педагогічного експерименту виявлено зростання успішності дітей на 0,9 %, а якісного показника на 18%, що виходить за межі статистичної похибки.

В ході дослідження було доведено основну гіпотезу дослідження: залучення дітей з ПП до використання засобів ІКТ сприяє успішності навчання учнів.

Таким чином, інформаційно-комунікаційні технології відіграють важливу роль у розв'язанні пріоритетних завдань доступності навчання, виховання та розвитку учнів з особливими потребами. Їх використання як технічної допомоги, у компенсаційних, комунікаційних та дидактичних цілях сприяє подоланню цифрового розриву, дозволяє значно покращити рівень викладання шкільних предметів, збільшити мотивацію учнів до вивчення дисциплін, розширити сферу самостійної діяльності та поліпшити самооцінку учнів.

Перспективами подальших досліджень у напрямку інклюзивної освіти є детальна розробка й обґрунтування загальної моделі організації освітнього середовища для учнів з особливими потребами з використанням ІКТ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. "LearningApps.org" [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://learningapps.org/about.php>, emaze. Дата перегляду: 1. 05. 2022
2. "YouTube Help". [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://support.google.com/youtube/answer/2734796?hl=uk>. Дата перегляду: 2.04. 2022
3. "Життя поза освітою: перспективи інклюзивного навчання в Україні" [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://naglyad.org/uk/2017/05/12/>.
4. Ajit Sankardas Sulata та Rajanahally Jayashree, "iPad:efficacy of electronic devices to help children with autism spectrum disorder to communicate in the classroom" Support for Learning, Issue 2, p.p. 144-157, 2017.
5. Anya S. Evmenova, Heidi J. Graff, Michael M. Behrmann, "Providing Access to Academic Content for High-School Students With Significant Intellectual Disability Through Interactive Videos, Focus on Autism and Other Developmental Disabilities, v32, n1, p.p. 18-30, Mar. 2022.
6. Bill Holton, "Facebook Accessibility for Users with Visual Impairments: What Facebook Wants You to Know" Access World, 2015, [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.afb.org/afbpress/pubnew.asp?DocID=aw160402>. Дата перегляду: 12. 02. 2022.
7. Bratitsis, T. (2012). Kindergarten children's motivation and collaboration being triggered via computer while creating digital stories: A case study. International Journal of Knowledge and Learning, 8 (3-4), 239-258.
8. C. N. Greene, "Design guidelines for developing curriculum-focused ICT materials for diverse students", Lecture Notes in Computer Science (including subseries Lecture Notes in Artificial Intelligence and Lecture Notes in Bioinformatics), Issue PART 1, p.p. 495-502, 2010.
9. International Perspectives on Inclusive Education, p.p. 159-180, 2016.
10. M.Turner-Cmuchal, S. Aitken, "CT as a tool for supporting inclusive learning opportunities"

11. Min Wook Ok, Min Kyung Kim, Eun Young Kang, Brian R. Bryant, "How to Find Good Apps: An Evaluation Rubric for Instructional Apps for Teaching Students With Learning Disabilities", *Intervention in School and Clinic*, Issue 4, pp. 244 – 252, 2015.
12. Ontario. Ministry of Education. (2019). URL: <http://www.edu.gov.on.ca/eng/elementary.html>. Дата перегляду: 10.04.2022
13. Shaomei Wu, Lada A. Adamic, "Visually impaired users on an online social network", *Proceedings of the SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems*, p.p. 3133-3142, 2014.
14. Similarweb [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.similarweb.com/apps/top/google/store-rank/ua/communication/top-free>. Дата перегляду: 05.04.2022.
15. StatCounter Global Stats" [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://gs.statcounter.com/social-media-stats/all/ukraine>. Дата перегляду: 05.04.2022
16. The force is with Glow as virtual help links up schools. (2019). URL: <http://www.scotsman.com/lifestyle/the-force-is-with-glow-as-virtual-help-links-up-schools-1-828684>.
17. The Information and Communication Technology for Inclusion: Developments and Opportunities for European Countries (2013). Brussels: European Agency for Development in Special Needs Education. URL: <https://www.europeanagency.org/sites/default/files/ICT%20for%20InclusionEN.pdf>.
18. US Department of Education. (2019). URL: <http://www.ed.gov/>.
19. Wake county. Publik school system. (2019). URL: <http://www.wcpss.net/domain/17>.
20. Безбар'єрність: рівні можливості доступу до якісної освіти URL: <https://sqe.gov.ua/bezbariernist-rivni-mozhливosti-dos/> Дата перегляду: 1.08. 2022
21. Василенко О. М. "Використання комп'ютерних технологій у навчанні дітей з особливими потребами загальноосвітніх шкіл", *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету*

"Україна", с. 13-15, 2009.

22. Гаврилов О. В. Психолого-педагогічна характеристика легкої, помірної, тяжкої та глибокої розумової відсталості./ Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України.

23. Григорович В. Г. «Семантичний Веб: інформаційно-комунікаційна складова соціальної адаптації», Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Інформаційні системи та мережі, с. 87-95, 2014.

24. Грюневальд К. Як вчити і розвивати розумово відсталих дітей. Харків. 1994. Дата перегляду: 12. 05. 2022.

25. Демчук А. Б. "Математичне та програмне забезпечення подання відеоконтенту для осіб з вадами зору", авторефер. дис. канд. техн. наук, Національний університет "Львівська політехніка", Львів, 2015.

26. Дитина з порушеннями інтелектуального розвитку. Харків: Вид-во «Ранок». ВГ «Кенгуру». 2018. (Інклюзивне навчання).

27. Запорожченко Ю. Г. "Використання засобів ІКТ для підвищення якості інклюзивної освіти", Інформаційні технології в освіті: Зб. наук. праць, Херсон, с. 138–145, 2013.

28. Запорожченко Ю. Г. Використання засобів ІКТ для підвищення якості інклюзивної освіти. Інформаційні технології в освіті, 15, 138–145 (Zaporozhchenko, Yu. G. (2013). Using ICT tools to enhance the quality of inclusive education. Information technologies in education, 15, 138–145.)

29. Застосування інформаційних технологій у корекційно-розвитковій роботі з дітьми з інтелектуальними порушеннями: зарубіжний досвід URL: https://www.researchgate.net/publication/339494342_zastosuvanna_informacijnih_tehnologij_u_korekcionorozvitkovij_roboti_z_ditmi_z_intelektualnimi_porusennami_z_arubiznij_dosvid Дата перегляду: 12/08.2022

30. Захарчук М. Є. Аналіз системи підготовки педагогів інклюзивної школи у США. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного

університету, 1, 21-28 (Zakharchuk, M. E. (2014). An analysis of the inclusive school teacher training system in the USA. Bulletin of the Melitopol State Pedagogical University, 1, 21-28.)

31. Ляшенко Т. Д. Чому їм важко вчитися? Діагностика і корекція труднощів у навчанні молодших школярів. Київ: Вид. «Початкова школа», 2003.

32. Катаева А. А. Дидактические игры и упражнения в обучении умственно отсталых дошкольников / А. А. Катаева, Е. А. Стребелева. – М.: Просвещение, 1990.

33. Колупаєва А.А., Савчук Л.О. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання. Видання доповнене та перероблене: наук.-метод. посіб. К. Видавнича група «АТОПОЛ». 2011.

34. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі. Путівник для педагогів.К.2010.

35. Кузава І. Б. Психолого-педагогічні аспекти організації дошкільної інклюзивної освіти. Напрями та перспективи інклюзивного навчання людей, Луцьк, 264 с., 2015.

36. Лапач С.Я., Губенко А.В., Бабич П.Н. Статистические методы в медико- биологических исследованиях с использованием Excel - К: МОРИОН. 2000. -320 с.

37. Матюх Ж. В. "Проблеми та перспективи впровадження мультимедійних технологій в інклюзивну дошкільну освіту", Нові технології навчання : наук.-метод. зб. Ін-т інновац. технологій і змісту освіти МОН України, Київ, ч. 1, с. 65–69, 2016.

38. Миронова С. Використання комп'ютера у корекційному навчанні дітей з вадами інтелекту. *Дефектологія*. 2003. № 3. С. 41–45.

39. Міністерство освіти і науки України: програми розвитку дітей з особливими освітніми потребами дітей дошкільного віку. URL:<http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya> (дата перегляду: 11.06.2022).

40. Москаленко Т. І. Індивідуальне заняття «Диференціація звуків [Т]-[Д] з формування вимови та розвиток слухового сприймання». URL: <https://www.slideshare.net/ippo-kubg/ss-32392190> (Дата перегляду: 11.06.2022).
41. Москаленко Т. І. Робота над текстом «В універмазі». URL: <https://www.slideshare.net/ippo-kubg/ss-32392300> (Дата перегляду:: 11.06.2022).
42. Мотильова З. О. Аналіз упровадження дистанційної освіти у спеціальній школі (для осіб з вадами слуху). *Інформаційні технології та засоби навчання*. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/index> (Дата перегляду:: 11.06.2022).
43. Мясичев В. Н. Психология отношений. Львов : Изд-во ЛГУ, 1960. 153 с.
44. Нетьосов С. І. Використання програмно-апаратного забезпечення в процесі корекції вад слуху та мовлення у дітей. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2016. № 4 (54). С. 72–82. URL: <http://journal.iitta.gov.ua> (Дата перегляду:: 11.06.2022)
45. Носенко Ю. Г. "Деякі аспекти впровадження засобів ІКТ в інклюзивну освіту» Зб. матеріалів ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених «Наукова молодь-2014», Київ, с. 54-56, 2014.
46. Овчарук, О. В. Інформатизація освіти та застосування ІКТ для покращення якості освіти зарубіжжя. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 1 (5). URL: <http://www.ime.edu-ua.net/em2/emg.html> (Ovcharuk, O.V. (2008).
47. Олдей, В., Аллан, Р. (2009). Інклюзивна освіта в Сполучених Штатах Америки. Шкільна бібліотека, 4, 94 (Alday, V., Allan, R. (2009). Inclusive Education in the United States of America. School Library, 4, 94.)
48. Освітня безбар'єрність URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-prasyuye-nad-napryamom-osvitnoyi-bezbaryernosti> Дата перегляду: 12.08.2022.
49. Освітня безбар'єрність у подоланні перешкод URL: <https://justice-km.gov.ua/news/view/6189-chimalo-rokiv-bezbar-ernist-asociyuvalasya-u-bagat-oh-lyudey-lishe-z-podolannyam-fizichnih-pereshkod-oblashtuvannyam-pandusiv-i->

pidiymachiv-naspravdi-zh-ce-ponyattya-shirshe-i-stosuet-sya-bez-perebil-shennya-kozhnogo Дата перегляду:3.10.2022

50. Освітня безбарерність: стан, здобутки, перспективи URL: <https://uvp.od.gov.ua/osvitnya-bezbar-yernist-yakisna-osvita-nezalezhno-vid-viku-stanu-zdorov-ya-ta-mistsya-prozhyvannya/> Дата перегляду:3.10.2022

51. Основні терміни безбар'єрності <https://khoda.gov.ua/shho-oznacha%D1%94-bezbar%E2%80%99%D1%94rn%D1%96st%3A-osnovn%D1%96-term%D1%96ni> Дата перегляду:3.10.2022

52. Романовська Д.Д., Мінтянська Р.І. Технології психологічного забезпечення освітнього процесу в інклюзивній школі : методичний посібник / автори-упорядники. Чернівці : Технодрук, 2019.

53. Сидоренко Е.В. Методы математической обработки в психологии. –Санкт-Петербург: Социально- психологический центр, 1996.-350с.

54. Статистичний збірник «Соціальний захист населення України», Державна служба статистики України, ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», Київ, 2017.

55. Ткачук Г. В. "Сучасні засоби педагогічної взаємодії в умовах використання мобільних технологій", Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, Issue: 153, Budapest, 2018, с.59-62.

56. Тулашвілі Ю. Й. "Теоретичні і методичні засади професійної комп'ютерної підготовки осіб з порушенням зору" автореф. дис. докт. пед. наук, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Вінниця, 2012.

57. Філоненко Н.В. Василькевич Я.З. Математична статистика: науково-практичний посібник. Переяслав-Хмельницький. 2002. 48 с.

58. Чупахіна С. Використання інформаційних технологій в навчанні дітей з особливими освітніми потребами: досвід США. URL: <http://journals.pu.if.ua//index.php/esu/article/view/3862/3956> Дата перегляду: 7.07.2022

59. Чупріна, О. В. (2019). Аналіз зарубіжного досвіду використання

мультимедійних технологій у початковій школі. URL:

<http://eprints.zu.edu.ua/25859/1/> Дата перегляду: 7.07.2022

60. Шість напрямків безбар'єрності, яких потребує Україна URL:

<https://oda.od.gov.ua/shist-napryamkiv-bezbaryernosti-yakuh-potrebuye-ukrayina/>

Дата перегляду: 3.10.2022

61. [https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3266581-digital-inclusion-](https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3266581-digital-inclusion-zavivsa-persij-ukrainomovnij-dodatok-dla-bezbarernogo-spilkuvanna.html)

[zavivsa-persij-ukrainomovnij-dodatok-dla-bezbarernogo-spilkuvanna.html](https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3266581-digital-inclusion-zavivsa-persij-ukrainomovnij-dodatok-dla-bezbarernogo-spilkuvanna.html)